

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. Шостка

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
В. М. Боронос
« » 202_ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

НА ТЕМУ:

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства

Освітній ступінь – «бакалавр»

Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма – «Фінанси та облік в підприємстві»

Керівник роботи: _____
(підпис)

І.В. Новикова
(ініціали, прізвище)

Студент: _____
(підпис)

А.О. Дубінін
(ініціали, прізвище)

Група:

Фз-71ш

Суми
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, проф.

В.М. Борнос

« _____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студент(-ка) групи *Фз-81ш* інституту (центру) *ННІ БіЕМ (ЦЗДВН)*
спеціальності *072 «Фінанси, банківська справа та страхування»* (освітньої
програми – *«Фінанси та облік в підприємстві»*)

Дубінін Артем Олександрович

Тема роботи: «Комплексна оцінка фінансового стану підприємства»

Затверджено наказом по ШІСумДУ № *30-ОД/а* від «*29*» березня 2021 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «*25*» травня 2021 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали державної статистичної звітності, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

- теоретичний аспект сутності поняття фінансовий стан;
- комплексна оцінка фінансового стану підприємства;
- шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Дата видачі завдання: «*25*» березня 2021 р.

Керівник кваліфікаційної роботи бакалавра: ст. викл.Новикова І.В. _____
(підпис)

Завдання прийнято до виконання «*25*» березня 2021 р. _____
(підпис студента)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра: 30 с., 7 рисунки, 8 таблиць, 34 джерел.

Мета роботи – дослідити теоретико-методичні основи та практичний інструментарій проведення аналізу фінансового стану підприємства, запропонувати напрями розвитку підприємства

Об'єкт дослідження – методика фінансового аналізу на прикладі діючого підприємства та його діяльність.

Предмет дослідження – аналіз фінансового стану підприємства та шляхи зміцнення фінансового стану підприємства.

Методи дослідження – аналітичний метод, синтез, порівняння, метод коефіцієнтів, економіко-математичні методи

У першому розділі розглянуті теоретичні аспекти визначення фінансового стану підприємства, проаналізовано види та методи, які використовуються при проведенні аналізу фінансового стану підприємства.

У другому розділі при застосуванні різних методів проаналізовано фінансовий стан підприємства, розраховані коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та графічно відображена динаміка змін основних показників підприємства.

У третьому розділі проаналізовано стан автомобілебудівельної промисловості в Україні та запропоновано шляхи виходу підприємства з фінансової кризи.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ.

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ.....	3
ВСТУП	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Поняття, значення та основні завдання аналізу фінансового стану підприємства	7
1.2 Основні види, методи та показники, які застосовуються при проведенні аналізу фінансового стану підприємства	10
2 КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЗАПОРІЗЬСЬКИЙ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИЙ ЗАВОД»	15
2.1 Характеристика діяльності підприємства ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод».....	15
2.2 Аналіз ліквідності та фінансової стійкості підприємства.....	17
3 ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	26
ВИСНОВКИ.....	29
ПЕРЕЛИК ПОСИЛАНЬ.....	31

ВСТУП

Актуальність теми бакалаврської роботи. Сьогодні підприємства самостійно ведуть господарську діяльність, самостійно розпоряджаються всіма видами ресурсів, які належать даному підприємству, тому, отриманий результат залежить тільки від кваліфікації керуючого складу підприємства, від наявності та вміння розпоряджатися фінансовими ресурсами, злагодженості команди на всіх рівнях.

Саме ефективність використання фінансових ресурсів, вміння розпоряджатися власними та запозиченими коштами, для отримання максимального результату, і буде відображати фінансовий стан підприємства за визначений період. Для того, щоб завжди мати уявлення про ефективність використання фінансових ресурсів та отримання максимального результату необхідно проводити комплексний аналіз фінансового стану підприємства. Тому, постійне і своєчасне проведення аналізу фінансового стану підприємства завжди буде актуальною темою для бізнесменів .

Добрий фінансовий стан підприємства відображає ефективне використання фінансових ресурсів, здатності підприємства своєчасно відповідати по зобов'язаннях перед всіма контрагентами і, навпаки, поганий фінансовий стан свідчить про невміле використання наявних ресурсів, про низьку конкурентоздатність продукції, яку виготовляє підприємство, про неможливість її реалізовувати, тобто накопичення неліквідних активів і в кінці кінців може призвести до банкрутства підприємства.

Це ще раз доводить необхідність проведення фінансового аналізу на підприємстві. Обґрунтований аналіз можливо зробити тільки маючи достовірну і повну інформацію про економічні та фінансові справи на підприємстві. Користуючись повною статистичною та фінансовою звітністю, аналітичними показниками, керівник може своєчасно скорегувати фінансові потоки на підприємстві, запобігти негативним факторам.

Мета дослідження: дослідити теоретико-методичні основи та практичний інструментарій проведення аналізу фінансового стану підприємства, запропонувати напрями розвитку підприємства

Основними завданнями роботи є:

- дослідження теоретичних підходів визначення поняття та сутності фінансового стану підприємства;
- аналіз основних методів, які застосовуються для проведення аналізу фінансового стану підприємства;
- аналіз фінансового стану підприємства за допомогою фінансових показників;
- розробка дієвих шляхів щодо зміцнення фінансового стану підприємства.

Об’єкт дослідження – методика фінансового аналізу на прикладі діючого підприємства та його діяльність.

Предмет дослідження – аналіз фінансового стану підприємства та шляхи зміцнення фінансового стану підприємства.

Методи дослідження, які використовувалися під час написання роботи були такими: теоретичний, статистичний, коефіцієнтний, вертикальний (структурний) та горизонтальний (часовий) фінансовий аналіз.

Структура роботи. У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти визначення фінансового стану підприємства. У другому розділі досліджено різні методи проведення аналізу фінансового стану та зроблено аналіз фінансового стану діючого підприємства. У третьому розділі запропоновано дієві шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Фактологічну основу роботи становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо фінансового стану підприємства, аналітичні та статистичні матеріали, що відображають сутність поняття фінансовий стан, законодавчі та нормативно-правові акти

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття, значення та основні завдання аналізу фінансового стану підприємства

Після набуття Україною незалежності у бізнеса з'явилася можливість самостійно приймати рішення якою виробничою діяльністю займатися, в якому обсязі випускати продукції, на яких ринках реалізовувати вироблену продукцію і, найголовніше, звідки, в якому обсязі і на яких умовах брати кошти на ведення господарської діяльності. Для довгострокової господарської діяльності підприємству необхідно завжди слідкувати за тим, як використовуються всі ресурси на підприємстві і особливо, яким чином використовуються фінансові ресурси, куди вкладаються і яку додану вартість отримує бізнесмен від використання фінансових ресурсів.

Тому, проведення аналізу використання фінансових ресурсів на підприємстві, тобто, проведення фінансового аналізу, або аналізу фінансового стану підприємства є актуальною проблемою для будь-якого бізнесу і в будь-який час.

За допомогою проведення комплексного фінансового аналізу на підприємстві можна визначити фінансовий стан підприємства, що є найважливішою характеристикою виробничої, збутової, маркетингової та взагалі економічної діяльності підприємства.

Вивчення сутності поняття фінансового стану займалося багато і вітчизняних науковців і зарубіжних. Деякі визначення поняття «фінансовий стан» наведені в таблиці 1.1.

Проаналізувавши всі підходи ми маємо власне комплексне бачення визначення поняття «фінансовий стан» - це перш за все якісна характеристика, яка відображає якісне управління фінансовим об'єктом у часі, що може вимірюватися і підтверджуватися розрахунком сукупності показників, які характеризують господарську діяльність підприємства в цілому.

Таблиця 1.1 – Визначення сутності поняття «фінансовий стан»

№ п/п	Автор	Зміст поняття
1	Аверіна М.Ю. [7]	Фінансовий стан підприємства визначається у платоспроможності підприємства внаслідок кругообігу засобів
2	Обущак Т.А. [12]	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів
3	Пітінова А.О. [9]	Фінансовий стан підприємства – це показник його фінансової конкурентоздатності, тобто платоспроможності, кредитоспроможності
4	Загородній Л. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С	Фінансовий стан – це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами
5	Смачило В.В. [1]	Фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними обіговими коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому
6	Маркар'ян Е.А. Герасименко Г.П.	Фінансовий стан підприємства – це сукупність показників, які відображають його спроможність погасити свої боргові зобов'язання.

З сутності поняття фінансовий стан походять і основні завдання, які необхідно вирішувати для правильного і обґрунтованого визначення фінансового стану підприємства:

- джерела фінансування та ефективність їх використання;
- оптимізація структури сукупного капіталу;
- в залежності від галузі діяльності підприємства прискорення оборотності активів;

- мінімізація зовнішніх та внутрішніх ризиків ;
- прогнозувати кінцеві фінансові результати, економічну рентабельність на кожний звітний період з максимально ефективним використанням вкладених фінансових коштів;
- постійно розробляти та впроваджувати кроки по зміцненню фінансового стану підприємства.

Кваліфікована оцінка фінансового стану дає можливість своєчасно реагувати на негативні моменти, які виникають як з боку зовнішньому середовища так і на самому підприємстві.

Відправною точкою для поліпшення фінансового стану є збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції. Це – аксіома. Не можливо покращити фінансове становище без налагодження виробництва і реалізації якісної та конкурентоздатної продукції. Саме реалізація більших обсягів дає підприємству можливість отримувати більші грошові потоки у вигляді і доходу і прибутку і, таким чином , збільшувати рентабельність виробництва. Підвищення рентабельності, збільшення маси грошових потоків призводить до покращення фінансового стану підприємства в цілому.

Підприємства, які не отримують прибутку від своєї діяльності, не можуть мати добрий фінансовий стан. Тому оцінка рентабельності і прибутковості є найважливішими показниками для оцінки фінансового стану підприємства. Саме наявність прибутку дає можливість розраховуватися за зобов'язаннями зі всіма кредиторами, тобто бути платоспроможним. І саме наявність прибутку відображає ліквідність активів (виробленої продукції).

За допомогою статистичних даних, які відображені на сайті Державної служби статистики України, наведемо загальну економічну характеристику прибутковості підприємств України за період 2010-2018 роки.

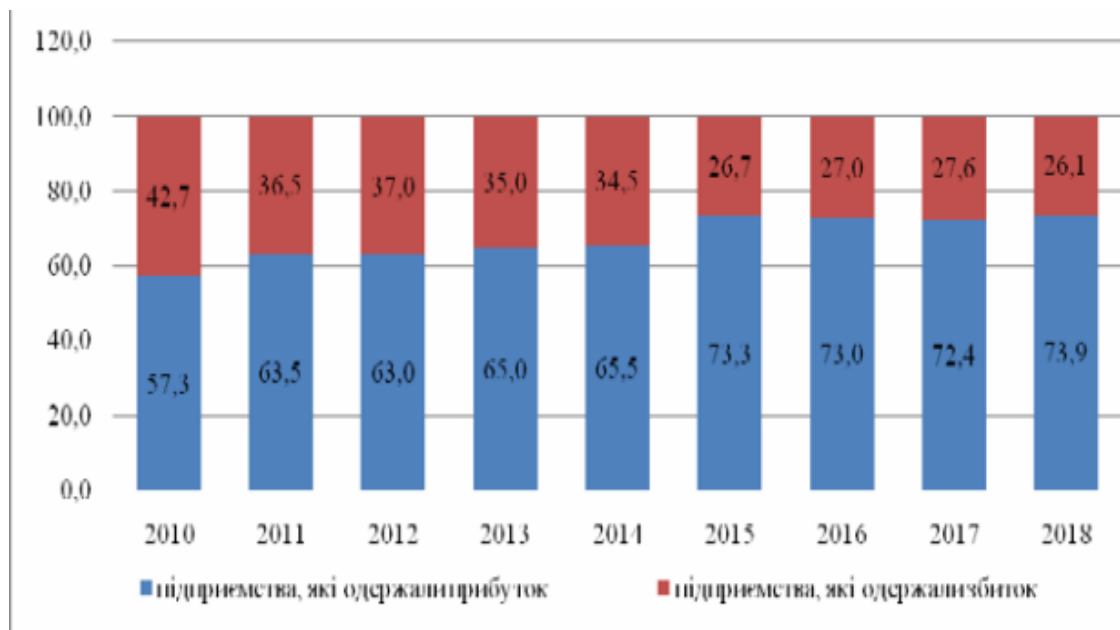

Рисунок 1.1 – Загальна економічна характеристика прибутковості підприємств України за 2010-2018 роки [26]

Цей графік наочно ілюструє, що майже половина підприємств у 2010 році були збитковими, але у 2018 році їх відсоток зменшився на 16,6 %. Цей графік доводить, що частка прибуткових підприємств має зростаючу тенденцію і відбувається поліпшення фінансового стану майже 17% підприємств по Україні за 2010-2018 роки. Це є позитивом для держави Україна, тому що тільки прибуткові підприємства, підприємства, які мають позитивний фінансовий стан, які розвиваються самі і дають можливість, допомагають розвиватися державі (прибуткові підприємства сплачують податки у казну держави, надають робочі місця).

1.2 Основні види, методи та показники, які застосовуються при проведенні аналізу фінансового стану підприємства

Для проведення фінансового аналізу, щоб визначити фінансовий стан підприємства, необхідно визначитися з алгоритмом дій. Спочатку визначають цілі аналізу, потім – за допомогою яких показників ми зможемо повністю досягти поставленої мети, тобто розкрити всі сторони діяльності, які цікавлять

на даний момент керівництво; далі визнаємо способи дослідження, методика, яку будемо застосовувати. Далі необхідно визначитися з інформативними джерелами звітності і наприкінці визначаємо періодичність проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Аналіз фінансового стану проводиться у різних країнах по-різному.

Рисунок 1.2 – Схема головних напрямків проведення аналізу фінансового стану підприємства

Ми вважаємо, що головною відмінністю цих двох підходів, є саме визначення ринкової вартості при проведенні аналізу за зарубіжною методикою. Останні двадцять-тридцять років тенденція аналізу зростання вартості бізнесу є основною у економічній зарубіжній літературі та дослідженнях. Вся діяльність бізнесу направлена на те, щоб з роками вартість цього підприємства або бізнесу в цілому, зростала. І це не тільки прибутковість та рентабельність, це не тільки про платоспроможність і ліквідність бізнесу, це саме про вартість бізнесу в цілому на фондовому ринку. Українські економісти

також приділяють увагу показникам економічної доданої вартості, але оцінка фінансового стану робиться ще по старому.

Економістами-дослідниками на сьогодні розроблено безліч методів, за допомогою яких проводиться фінансовий аналіз, аналіз фінансового стану підприємства. Джерелами інформації є фінансова та статистична звітність підприємства за різні періоди.

До основних методів аналізу фінансового стану відносять [16]:

- горизонтальний аналіз, сутність якого полягає в розрахунку відхилення різних статей або складових звітного періоду від попереднього або базового в абсолютному вираженні та відсотковому;

- вертикальний аналіз, сутність якого полягає в порівнянні між собою різних статей одного періоду, розраховується структура, або питома вага (відношення частки до цілого). Саме за допомогою вертикального аналізу визначається структура сукупного капіталу, структура джерел фінансування підприємства. За допомогою вертикального аналізу можливо порівняти показники двох компаній однієї галузі або різних і зробити висновки.

Трендовий аналіз дозволяє визначити динаміку будь-якого показника за декілька років, порівнюючи теперішній рік з минулим, позаминулим або базовим

Факторний аналіз визначає вплив кожного фактору на результативний показник. В якості результативного найчастіше використовують і досліджують такі показники як прибуток, дохід, рентабельність, собівартість окремих видів продукції, фондівіддачі і інш. Факторами при цьому будуть всі складові перелічених результативних показників.

Всі перелічені вище методи дають змогу різнопланово проаналізувати фінансовий стан підприємства, що дає змогу керівництву підприємства своєчасно прийняти економічно обґрунтоване рішення для поліпшення фінансового стану підприємства.

На фінансовий стан підприємства перш за все впливає величина власних та залучених коштів, а саме їх структура. Фінансування та отримання бізнесу

тільки за рахунок власних коштів не завжди є вигідною справою. Але потрібно дуже уважно слідкувати за обсягом залучених коштів і більш за все за умовами їх залучення, тобто відсотки, під які ми отримуємо кредитування. Тому що, якщо є невеличкі залучені кошти але під великі відсотки, це може призвести до неможливості повернути кредити в визначений термін, що потягне за собою дуже великі фінансові проблеми. Тому необхідно аналізувати не тільки частку і суму запозичених грошей, але і умови, на яких ці кошти позичаються.

Розраховуючи показники фінансової стійкості, ми зможемо побачити, чи вистачає підприємству коштів для виплат по кредитах, чи залишаються кошти з прибутку для розвитку і яким чином витрачаються зароблені гроші. Такий аналіз прийнято проводити за допомогою показників фінансової стійкості, які відображені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Показники фінансової стійкості

Показники фінансової стійкості	
Коефіцієнт фінансової стійкості	Показує, яка частина активів фінансується за рахунок власних коштів, а яка за рахунок позикових.
Коефіцієнт фінансової незалежності	Показує, відношення власних коштів до валюти балансу
Коефіцієнт фінансової залежності	Є оберненим показником до коефіцієнта автономії.
Коефіцієнт маневреності	Показує яка доля власних коштів підприємства знаходиться у формі, що дозволяє вільно маневрувати цими коштами
Коефіцієнт мобільності	Характеризує долю поточних коштів в майні підприємства

Показники фінансової стійкості розраховують декілька років поспіль і тоді це дає можливість робити висновки про фінансовий стан підприємства. Співставлення цих показників з середньогалузевими, з нормативними дозволяє зробити узагальнюючі висновки про діяльність підприємства протягом визначеного періоду.

Також є необхідність розраховувати окрему групу показників, які характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства. За

вітчизняною методикою, ці розрахунки є обов'язковими для визначення платоспроможності підприємства, тобто визначення фінансового стану підприємства. Підприємство вважається ліквідним, якщо може швидко і вигідно перетворювати свої активи у гроші. Найпростіший приклад, коли підприємство виробляє продукцію, яка швидко реалізовується і не є тягарем для підприємства. Тобто, вкладені кошти швидко повертаються і ще приносять додану вартість підприємству.

Разом з коефіцієнтами ліквідності розраховують і показники платоспроможності. Платоспроможність – це здатність підприємства використовувати свої ресурси таким чином, щоб вчасно розраховуватися за зобов'язаннями перед всіма кредиторами і мати змогу ефективно вести наступним оберт виробництва.

Задовільним фінансовим станом вважається утримання балансу між активами і пасивами підприємства.

Рисунок 1.3 – Порівняння активів і зобов'язань на предмет ліквідності балансу

2 КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИЙ ЗАВОД»

2.1 Характеристика діяльності підприємства ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод»

ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» (ПАТ «ЗАЗ») – єдине в Україні підприємство, що володіє повним циклом виробництва легкових автомобілів, що включає штампування, зварювання, фарбування, обладнання кузова і складання автомобіля.

Заснований завод був 1863 рік. У 1908 році було засновано підприємство, яке згодом перетворилося у Мелітопольський моторний завод (МеМЗ). З 1960 року Мелітопольський моторний завод почав поставляти свої двигуни на Запорізький автомобілебудівний завод. З 1975 року МеМЗ увійшов до складу виробничого об'єднання «АвтоЗАЗ». Нині він є одним із структурних елементів ПАТ «ЗАЗ».

СП «АвтоЗАЗ-ДЕУ» (із січня 2003 р. — ЗАТ «ЗАЗ») у формі закритого акціонерного товариства створено 15 квітня 1998 року на виробничій базі ВАТ «Автоаз». Статутний фонд сформовано за рахунок вкладів засновників: від ВАТ «Автоаз» — майно на суму, еквівалентну 150 млн дол. США; від Daewoo Motors — 150 млн дол. США в грошовій формі.

До складу СП, крім головного підприємства в Запоріжжі, увійшли також на правах госпрозрахункових підприємств Мелітопольський моторний завод (ГРП «АвтоЗАЗ-Мотор»), Чорноморський завод автоагрегатів (ГРП «ІЗАА»), Пологівський завод «Іскра» (ГРП «Іскра»).

Після банкрутства Daewoo Motors в 2001 році, корпорація УкрАВТО викупила АвтоЗАЗ в 2002 році. Всі об'єкти виробництва «АвтоЗАЗ» (в першу чергу, МеМЗ та Чорноморський моторний завод) було перетворено в ЗАЗ. ПАТ

«ЗАЗ» — тепер єдине в Україні підприємство, яке має повний цикл виробництва легкових автомобілів, що включає штампування, зварювання, фарбування, спорядження кузова і складання автомобіля. На заводі створено і постійно удосконалюється якісно нове сучасне високотехнологічне виробництво, що відповідає вимогам міжнародного стандарту ISO 9001 версії 2000 року.

Крім головного заводу у Запоріжжі, до складу ЗАЗ входять колишні державні госпрозрахункові підприємства, які спеціалізуються на окремих видах робіт:

- ГРП «АвтоЗАЗ-Мотор» (МеМЗ), м. Мелітополь.

Продукція підприємства включає двигуни для легкових автомобілів об'ємом від 1,1 до 1,3 літрів, а також чотирьох та п'ятиступінчасті коробки передач. Середньорічна продуктивність заводу — 130 000 силових агрегатів.

- ГРП «Чорноморський завод автоагрегатів» (м. Чорноморськ Одеської області).

На виробничих потужностях заводу складаються автомобілі Mercedes-Benz, Chrysler, Jeep, моделі Chevrolet, вантажні автомобілі ТАТА, Dong Feng та автобуси ЗАЗ. Середньорічні обсяги виробництва заводу становлять 40 000 автомобілів.

- ГРП «Іскра», (м. Пологи).

Завод «Іскра» відомий як виробник різноманітних компонентів для автосервісу, у тому числі баків для паливно-мастильних матеріалів, багажників, тягово-причепних пристроїв для машин, чохлів, тентів, спецодягу тощо. Середні обсяги виробництва сягають 30 000 номенклатурних одиниць на рік.

- «Таврія-Магна», (м. Запоріжжя).

Це спільне українсько-канадське підприємство, створене у 1988 р. виробничим об'єднанням «АвтоЗАЗ» і канадським промисловим гігантом «Magna International Inc».

Це спеціалізоване підприємство, що розташоване на території ЗАЗ, створене для проектування та виготовлення великих і надвеликих прес-форм

для виробництва деталей із пластмас для автомобільної та інших галузей промисловості.

На підприємстві створено і постійно удосконалюється якісно нове сучасне високотехнологічне виробництво. Пріоритетами ПАТ «ЗАЗ» є постійне прагнення удосконалювати власну продукцію, робота над впровадженням нових ідей і розширення модельного ряду автомобілів.

Високий рівень технічного забезпечення виробництва став основою для плідної співпраці ПАТ «ЗАЗ» з лідерами світового автомобілебудування: Adam Opel, Daimler AG, GM DAT, ВАЗ, TATA, Chery, KIA. Виробництво орієнтоване в основному на споживачів автомобілів класу С.

ПАТ «ЗАЗ» входить до групи компаній "УкрАВТО". Українська Автомобільна Корпорація - лідер автомобільного ринку України; найбільший виробник і дистриб'ютор автомобілів, постачальник високоякісних послуг автосервісу.

2.2 Аналіз ліквідності та фінансової стійкості підприємства

За допомогою розрахованих показників можемо зробити попередні висновки про фінансовий стан підприємства. Розраховані показники фінансової стійкості зведемо в таблицю 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники фінансової стійкості та рентабельність продажів

Показник	2016	2017	2018	Норматив
Коефіцієнт автономії	0,4	0,45	0,46	0,6-0,7
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,69	0,83	0,86	> 0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	2,44	2,2	2,15	<2,0
Коефіцієнт маневреності	0,81	0,74	0,71	≥ 0,5
Коефіцієнт мобільності	0,6	0,54	0,5	≥ 0,5
Рентабельність продаж, %	24,2	24,4	9,9	-

І графічне зображення цих показників та порівняння їх з нормативними показниками зображено на рисунку 2.1

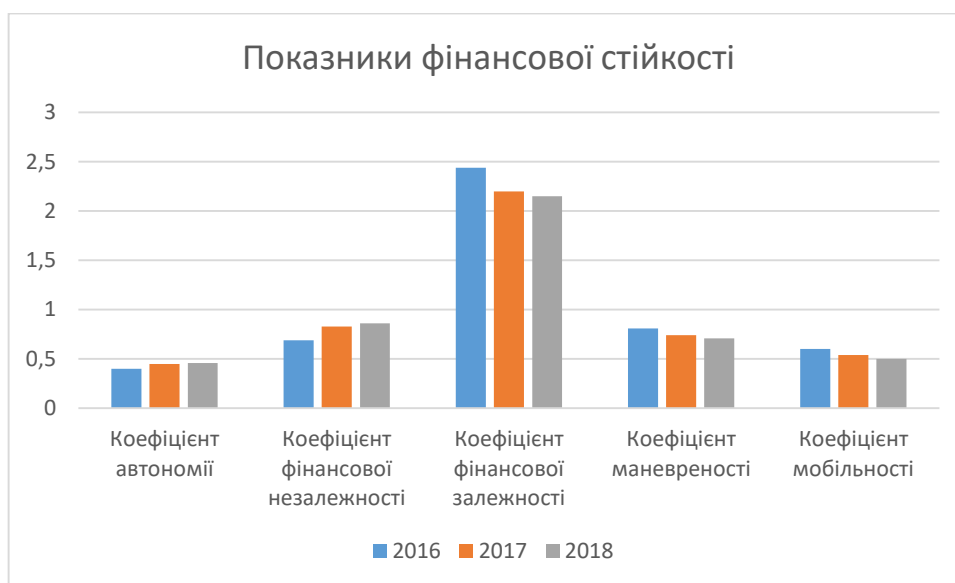

Рисунок 2.1 – Показники фінансової стійкості

Як бачимо з таблиці і діаграми рентабельність продажів зростає, що є позитивним чинником для зростання фінансової стійкості підприємства.

Наведені розрахунки свідчать про наступне:

Коефіцієнт фінансової незалежності має тенденцію до зростання. І всі три роки є більшим за нормативне значення. Це свідчить про стабільний фінансовий стан підприємства та незалежність від зовнішніх кредиторів. Це позитивний чинник.

Інвестори й банки, що надають кредити, звертають увагу на значення цього коефіцієнта. Чим вище значення коефіцієнта, тим з більшою ймовірністю організація може погасити борги за рахунок власних коштів. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким, стабільним і більш незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство.

Вважають, що в підприємства з високою часткою власного капіталу кредитори швидше вкладають кошти, оскільки вони мають можливість погасити борги за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності має тенденцію за три роки зменшення. Це свідчить про зменшення фінансової залежності від зовнішніх кредиторів. І те, що цей показник більше нормативного, теж позитивний чинник для інвесторів та кредиторів.

Коефіцієнт маневреності має тенденцію до зменшення. Це не є не позитивний сигнал, ні негативним. Цей показник більше за нормативний і це вже є позитивним сигналом, тому що цей показник вказує на те, яка частина капіталу знаходиться в обороті. І те, що частина грошей капіталізується (вкладаються кошти в основні засоби), це є добрий знак, що говорить про розвиток підприємства, його модернізацію, оновлення технологій.

Вважається, що коефіцієнт маневреності вказує на відношення оборотного капіталу, який є в розпорядженні підприємства до інших джерел фінансування. Не дивно, що цей показник не є постійним і незмінним. Він може змінюватись і залежить від галузевої приналежності самого підприємства та його структури.

Коефіцієнт мобільності також більше нормативного. Цей показник вказує частку поточних коштів в майні підприємства, скільки оборотних коштів (в гривнях) припадає на одну гривню необоротних активів. Тобто відображає структуру майна підприємства.

Розрахуємо та занесемо в таблицю 2.2 показники ліквідності та платоспроможності.

Таблиця 2.2 – Показники ліквідності та платоспроможності

Показник	2016	2017	2018	Норматив
Величина власних обігових коштів, тис. грн.	55688	1085305	330330	-
Коефіцієнт покриття	1,26	1,92	0,8	1-3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,32	1,09	0,3	>0,5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,08	0,17	0,05	>0,1
Коефіцієнт платоспроможності	1,6	1,67	0,9	>2,0
Частка власних обігових коштів, %	16,19	22,42	65	-

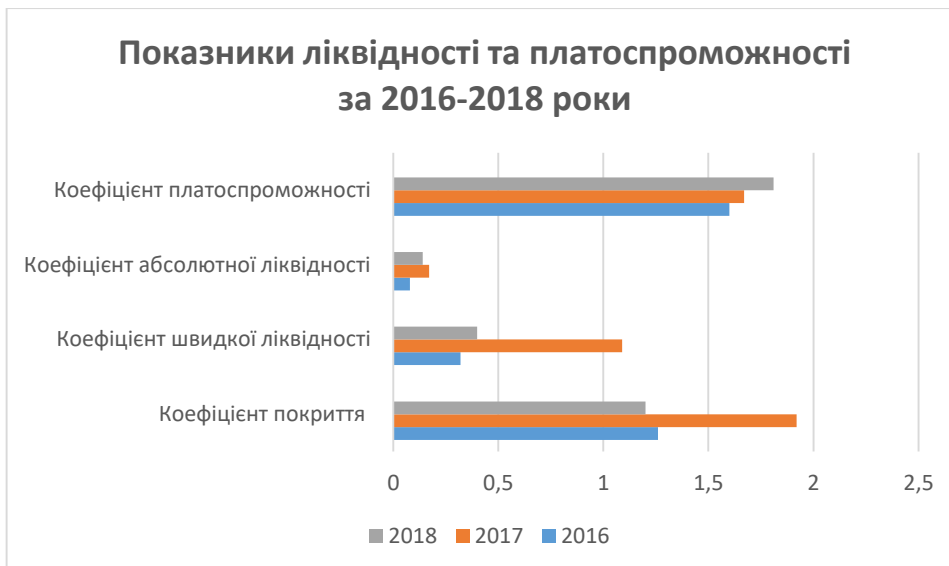

Рисунок 2.2 – Показники ліквідності та платоспроможності

З отриманих результатів можна зробити висновок, що підприємство не залежить від зовнішніх джерел фінансування і з кожним роком незалежність збільшується, а коефіцієнт фінансової залежності, який був вищий нормативного значення поступово зменшується, виходячи з цього коефіцієнт автономії який являється менше нормативного значення також збільшується, тобто у підприємства збільшується можливість виконувати зовнішні зобов'язання за рахунок власних фінансових ресурсів.

Операційна діяльність підприємства не є рентабельною в 2017 році даний показник зменшився через те, що в цьому періоді зросла собівартість та операційні витрати на виробництво продукції, в наступному періоді дані витрати зменшилися про що свідчить показник за 2018 рік.

Зменшення собівартості також вплинула на показник рентабельності продаж, хоча він є дуже низький, але незважаючи на це з кожним роком даний показник збільшується.

Також ми можемо побачити, що у підприємства достатньо обігових коштів для того щоб погасити поточні зобов'язання, а це може привернути увагу інвесторів та нових партнерів.

Виходячи із коефіцієнтів швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності можна зробити висновок, що підприємство у 2018 році не має достатньої кількості високоліквідних активів, але має достатню кількість абсолютно ліквідних активів для того щоб погасити короткострокові зобов'язання,

З кожним роком частка власних обігових коштів збільшується, це свідчить про те, що підприємство витрачає все більше власних фінансових ресурсів на придбання запасів.

Всі показники, які ми розрахували, більш за нормативні. Це свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства, яке ми аналізуємо.

Розрахуємо для узагальнення висновків ще дві групи показників та занесемо їх в таблицю 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники ділової активності та ефективності розвитку

Показники ділової активності підприємства			
	2016	2017	2018
Коефіцієнт обороту активів	0,76	0,87	0,93
Термін обороту дебіторської заборгованості, дні	96	54	99
Термін обороту кредитної заборгованості, дні	170	150	85
Показники інтенсивності та ефективності розвитку і економічного зростання підприємства			
Коефіцієнт зростання чистого доходу	0,11	0,22	-0,03
Коефіцієнт зростання чистого прибутку	0,3	9,81	-0,99
Коефіцієнт відношення зростання чистого прибутку до зростання операційних витрат	-0,75	57,6	2,9

Отримані показники свідчать про скорочення термінів обороту кредиторської заборгованості в два рази, про підвищення коефіцієнту обороту активів на 17 пунктів. І це добрі, позитивні чинники.

Але, коефіцієнт зростання чистого доходу у 2017 році збільшується а в 2018 різко спадає. Що призвело до такого різкого падіння? Також різко падає і коефіцієнт зростання чистого прибутку у 2018 році по відношенню до 2017 року. Це дуже негативний сигнал. Треба дуже добре проаналізувати всі чинники, які призвели до цих негативних моментів. Аналізуючи формулу , ми бачимо, що чистий дохід за 2018 рік зменшився в порівнянні з 2017 майже на 100 млн.грн, також зменшився чистий прибуток більш ніж на 100 млн.грн. це все призвело до негативних значень коефіцієнтів зростання прибутку та коефіцієнта зростання чистого доходу.

Але термін оборотності кредитної заборгованості зменшується три роки поспіль. Це позитивний сигнал і свідчить про великий запас міцності у підприємства навіть якщо 2017 рік і був невдалим по отриманню чистого доходу та чистого прибутку. Підприємство змогло розрахуватися по боргам і бюджет навіть при падінню чистого доходу.

В таблиці 2.4 відображені основні показники інтенсивності використання факторів та ресурсів.

Таблиця 2.4 – Показники інтенсивності використання ресурсів

Показники	2016	2017	2018
Фондовіддача	2,53	2,83	2,87
Матеріаловіддача	1,68	1,43	1,52
Трудовіддача	11,59	9,18	9,92

Рисунок 2.3 – Динаміка змін основних показників інтенсивності використання ресурсів

Аналізуючи дані таблиці, ми бачимо зростання фондовіддачі на 0,34 грн у порівнянні з 2016 роком. Це є позитивним чинником. А ось падіння трудовіддачі на 1,67 грн є негативним чинником. Якщо ця тенденція буде спостерігатися і надалі, це може призвести к дуже негативним наслідкам.

Для того, щоб краще зрозуміти що саме призвело до зменшення чистого прибутку та чистого доходу, зробимо горизонтальний аналіз основних показників діяльності підприємства за цей же період (таблиця 2.5)

Таблиця 2.5 – Основні показники діяльності підприємства, тис. грн.

Показники	2016	2017	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Основні засоби	1360149	1493793	+133644	
Дохід від реалізації	3905840	4239725	+333885	
Чистий дохід	2967563	3648220	680657	
Витрати на оплату праці	182750	289215		
Відрахування на соціальні заходи	73247	107991		
Оборотні активи	2216485	2264144		
Необоротні активи	1663627	1886198		
Матеріальні витрати	2324559	2950533		
Дебіторська заборгованість	792818	548594		
Кредиторська заборгованість	1190794	1352007		

Собівартість	2638247	3477293	839046	
Амортизація	73642	104049		
Запаси	343835	483870		
Чистий прибуток	9956	107663		
Операційні витрати	70233	82318		

Як бачимо, в 2017 році в порівнянні з 2016 роком всі основні показники покращилися. Збільшився дохід від реалізації більш ніж на 300 тис.грн, відбулися вкладення в основні засоби (що також є добрим сигналом), збільшився чистий дохід майже на 100 тис.грн.

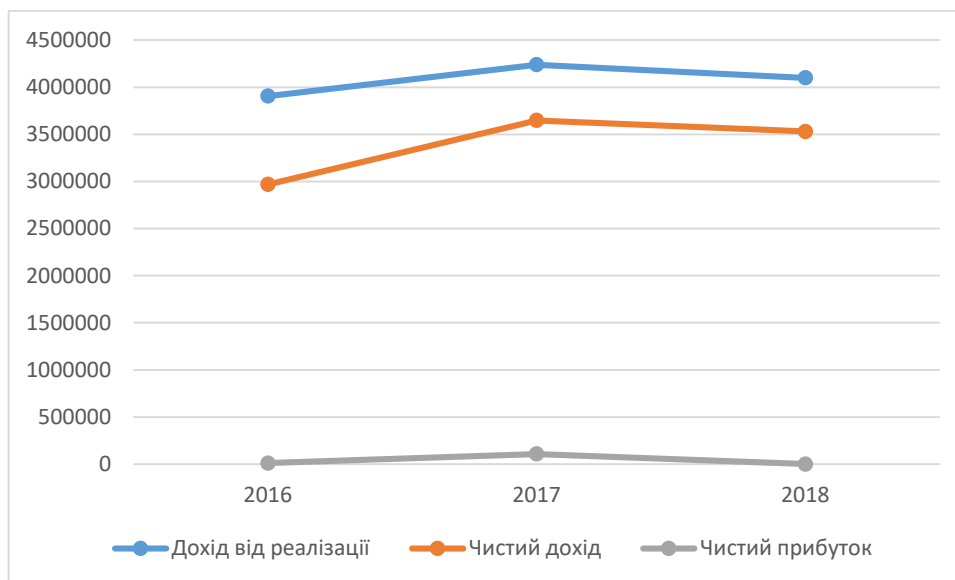

Рисунок 2.4 – Динаміка змін основних показників ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод»

Але негативними сигналами вже у 2017 році є наступні: збільшення собівартості продукції на 839046 грн (майже на 1 млн грн) і, як слідство, збільшення матеріальних витрат. Також негативним фактором вже в 2017 році є збільшення запасів майже на 140 тис.грн.

Необхідно було дуже ретельно проаналізувати негативні моменти, але в 2018 році фінансово-економічна картина тільки погіршується (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Основні показники діяльності підприємства, тис.грн

Показники	2017	2018	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1	2	3	4	5
Основні засоби	1493793	1615761		
Дохід від реалізації	4239725	4099936		
Чистий дохід	3648220	3530627		
Витрати на оплату праці	289215	260929		
Відрахування на соціальні заходи	107991	94746		
Оборотні активи	2264144	1930019		
Необоротні активи	1886198	1843999		
Матеріальні витрати	2950533	2682269		
1	2	3	4	5
Дебіторська заборгованість	548594	979179		
Кредиторська заборгованість	1352007	705382		
Собівартість	3477293	3044228		
Амортизація	104049	62345		
Запаси	483870	500908		
Чистий прибуток	107663	448		
Операційні витрати	82318	54115		

Негативні моменти, які виявлені при аналізі: дохід від реалізації падає майже на 240 тис.грн, чистий дохід падає на більш ніж на 110 тис.грн. Знову зростає дебіторська заборгованість. Знову зростають запаси на 17 тис.грн (а по відношенню до 2016 року майже на 160 тис.грн), дуже стрімке падіння чистого прибутку, майже його відсутність (всього 448 тис.грн) порівняно з 2017 роком – 107 млн грн.

Позитивними моментами у 2018 році в порівнянні з 2017 роком є: зниження собівартості більш ніж на 400 тис.грн, зменшення операційних витрат майже на 30 тис.грн, зменшення кредиторської заборгованості на майже на 650 тис.грн, зменшення матеріальних витрат на майже на 270 тис.грн.

3 ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В багатьох розвинутих країнах світу машинобудування відноситься до тієї галузі промисловості, яка має профілююче значення для розвитку держави та наповнення її бюджету. Саме такі країни надають свою продукцію машинобудування на ринки всього світу і намагаються зайняти передові позиції по обсягу реалізації та якості продукції.

З початком автомобілебудуванням Сполучені Штати займали перші позиції по виробництву та реалізації автомобілей, але наприкінці ХХ століття Японія наздогнала та перегнала США по обсягу виробництва і реалізації автомобілей по всьому світу. З початком ХХІ століття на ринком автомобілебудування виходить Китай і на сьогодні саме ця країна є найпотужнішим виробником автомобілей різних класів.

Україна прийняла в спадок від Радянського Союзу потужну виробничу машинобудівну базу і автомобілебудування зокрема. Але нестача фінансових коштів в перші роки становлення Української держави змусили впустити іноземних інвесторів для підтримки галузі. Але це не принесло довгоочікуваних результатів .

На сьогодні ПАТ «ЗАЗ» з початку 2019 року проходить процедуру банкрутства.

Чи можливо відновити автомобілебудування в Україні і зокрема ПАТ «ЗАЗ» покаже час. Але ми проаналізуємо чинники, які призвели до такого стану цей потужний концерн і спробуємо запропонувати шляхи виходу з цього скрутного фінансового становища.

Угода про Євроасоціацію встановила дуже жорсткі рамки, що стосується виробництва, ввезення та легалізацію атоотранспорту, який не відповідає нормам Євро-5. На виконання наших зобов'язань перед ЄС з 1 січня 2016 року

набрал чинності Закон України «Про внесення змін до Закону «Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів» щодо колісних транспортних засобів».

Норма Євро-5 змусила покинути український ринок виробників наступних моделей: іранська SaipaTibo, китайські корпорації Lifan, BYD і FAW, у яких не було сертифіката Євро-5. Вибувають з українського ринку і індійські виробники Tata, AshokLeyland, які були виготовляли комплектуючі для автобусів українського виробництва. Також, згідно з підписаним документом, в Україну забороняється імпорт уживаних авто старше 2009-2010 років, які не відповідають нормам Євро-5.

Після запровадження цих умов ЗАЗ був змушений відмовитися від продовження виробництва двох модифікацій своїх авто. Моделі, які залишилися на виробництві спробують адаптувати під норми Євро-5. Але це потребує і коштів і часу.

Виробництво автомобілей на ПАТ «ЗАЗ» було орієнтовано на середній клас. Але з падіння вартості гривні, що відбулося у 2014 році, зменшило кількість споживачів на внутрішньому ринку. Саме низький середній рівень заробітних плат, низька купівельна спроможність населення України не дають можливостей розширити виробництво автомобілей на внутрішньому ринку. А конкурувати на зовнішньому з такими Європейськими, Китайськими монстрами автомобілебудування український виробник не може.

Виробництво машинобудування, як ми вже наголошували, у більшості країн націлене саме на внутрішнього споживача. І Український ринок машинобудування відноситься саме до такого виробництва. Але світова глобалізація ринків, світова конкуренція не дають можливості вижити і розвиватися таким виробництвам самостійно.

Основна фінансова причина занепаду автомобілебудування в Україні співпадає з загальними причинами кризового стану вітчизняної промисловості. Але статистичні дані за 2016 рік відображали невеликий промисловий підйом, фінансове оздоровлення української промисловості. Проаналізувавши звітність

ПАТ «ЗАЗ» за 2016-2018 роки ми також спостерігали невелике покращення фінансового становища за 2016 рік і погіршення у 2018 році.

Висновки з проведеного фінансового аналізу та аналізу статистичної звітності промисловості України наступні.

Відновлення автомобілебудівної галузі України найближчим часом малоймовірне. З 1 серпня 2016р. запровадив закон № 3251 (Закон України «Про внесення зміни до підрозділу 5 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо стимулювання розвитку ринку вживаних транспортних засобів» № 1389-VIII), в якому протягом найближчих трьох років дозволяється ввозити в Україну імпортне авто, сплативши при цьому істотно знижений акциз.

Вітчизняній автомобілебудівній промисловості не вистачає власних фінансових коштів, не вистачає коштів на придбання новітніх технологій та розробок. В сукупності з низькою купівельною спроможністю населення і постійним його скороченням не дає шансу відновитися цій галузі.

Тільки потужна фінансова допомога з боку держави, а саме:

- безвідсоткове кредитування,
- пільгове оподаткування, або звільнення взагалі на декілька років від сплати податків;
- допомога держави в придбанні новітніх технологій, нових розробок, які стосуються виробництва автомобілей;
- протекціоністські дії з боку держави для галузі машинобудування і зокрема для автомобілебудування;
- зростання купівельної спроможності покупців і т.ін.

Все вище перелічене може дати шанс на відновлення автомобільної промисловості.

ВИСНОВКИ

У процесі виробничої діяльності для досягнення тактичних та стратегічних цілей керівництво підприємства повинно відслідковувати всі напрями процесу виробництва і реалізації продукції. І це стосується не тільки процесу виробництва, а й фінансового забезпечення. Тобто, керівництво повинно повсякчасно аналізувати діяльність підприємства для того, щоб максимізувати прибутковість свого бізнесу. Величина прибутку напряму залежить від своєчасного прийняття економічно обґрунтованих рішень для забезпечення безперебійного виробництва як матеріальними складовими так і фінансовими.

В даній роботі була проведена оцінка фінансового стану підприємства ПАТ «ЗАЗ», розраховані основні показники, за допомогою яких відображається платоспроможність та ліквідність бізнесу, розраховані показники фінансової стійкості та дана критична оцінка динаміки основних показників.

Виконуючи аналіз фінансового стану підприємства були вирішені наступні завдання:

- проведено горизонтальний аналіз основних показників діяльності підприємства;
- проаналізована діяльність підприємства та його фінансова стійкість;
- дана оцінка фінансового стану підприємства;
- зацентровано увагу на проблемах саме для галузі, до якої відноситься і підприємство, фінансовий аналіз якого і проводився;
- запропоновано шляхи вирішення проблем та можливості покращення фінансового стану підприємства.

В процесі аналізу було виявлено, що 2018 рік для підприємства став критичним. Дуже зростає дебіторська заборгованість, зростають запаси на 17 тис.грн (а по відношенню до 2016 року майже на 160 тис.грн), дуже стрімке падіння чистого прибутку, майже його відсутність (всього 448 тис.грн)

порівняно з 2017 роком – 107 млн грн. коефіцієнти зростання чистого доходу та чистого прибутку у 2018 від’ємні. Коефіцієнти платоспроможності та швидкої ліквідності у 2018 році менше за нормативні. Все це свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємства у 2018 році.

Аналізуючи машинобудівельну промисловість в Україні зокрема автомобілебудівельну, ми спостерігаємо значні фінансові труднощі в цієї галузі.

Аналіз , який ми зробили, відображає скрутне становище підприємства, представника машинобудівельної галузі в Україні. Дійсно, з початку 2019 року ПАТ «ЗАЗ» проходить процедуру банкрутства.

Вітчизняній автомобілебудівній промисловості не вистачає власних фінансових коштів, не вистачає коштів на придбання новітніх технологій та розробок. В сукупності з низькою купівельною спроможністю населення і постійним його скороченням не дає шансу відновитися цій галузі.

Тільки потужна фінансова допомога з боку держави, а саме:

- безвідсоткове кредитування,
- пільгове оподаткування, або звільнення взагалі на декілька років від сплати податків;
- допомога держави в придбанні новітніх технологій, нових розробок, які стосуються виробництва автомобілей;
- протекціоністські дії з боку держави для галузі машинобудування і зокрема для автомобілебудування;
- зростання купівельної спроможності покупців і т.інш.

Самостійно підприємства автомобілебудівельної галузі не в змозі подалати фінансову кризу.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бунда О. М., Перова О.М. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства // Економіка та управління підприємствами. – 2015. – № 2(85). – С. 99-107.
2. Валюх А. В., Зайцев О. В. Аналіз та напрями покращення фінансового стану підприємств України [Електронний ресурс] / А. В. Валюх, О. В. Зайцев // Інфраструктура ринку. – 2019. – № 28.
3. Васечко Л. І., Полегешко Ю. Аспекти побудови порівняльного аналітичного балансу підприємства // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – № 20(1). С. 74-79.
4. Громова, А. Є., Крамаренко, К. Є., Рудик, Т. О. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів // «Молодий вчений». – 2016. – № 5(32). – С. 44-47.
5. Денисенко М. П., Зазимко, О. В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств // Агросвіт. – 2015. – № 10. – С. 52-58.
6. Дослідження кон'юктури інвестиційного ринку України: звіт про НДР (заключний) / Кер. І. В. Кобушко. – Суми : СумДУ, 2011. – 114 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/27284>.
7. Зайцев, О. В. Вимірювання цінності грошей / О. В. Зайцев // Вісник Української академії банківської справи. – 2015. – № 2 (39). – С. 46-52.
8. Зайцев, О. В. Наслідки колапсу малого та середнього підприємництва / О. В. Зайцев, С. В. Похилько // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка": науковий журнал. – червень 2019. – № 13(41). – С. 16-20.
9. Зайцев. О. В. Оцінка інвестиційного клімату України та шляхи його покращення [Електронний ресурс] / О. В. Зайцев, В. О. Москаленко, О. А. Шовкопляс // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – № 1 (18).

10. Зайцев, О. В. Порівняльний аналіз застосування моделей оцінки ефективності інвестицій в інноваційні проекти (Частина 1) / О. В. Зайцев // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2019. – № 1. – С. 99–110. – DOI: 10.21272/ 1817-9215.2019.1-14.
11. Зайцев, О. В. Розвиток моделей оцінки ефективності інвестицій в інноваційні проекти (Частина 2) / О. В. Зайцев // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2019. – № 2. – С. 115–120. DOI: 10.21272/ 1817-9215.2019.2-15.
12. Зайцев, О. В. Проблеми оптимізації оподаткування прибутку підприємств в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду / О. В. Зайцев, В. В. Могильний // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 22. – С. 177-182.
13. Зайцев, О. В. Факторна характеристика формування податків / О. В. Зайцев, О. А. Шовкопляс, О. В. Галахова // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2012. – №4. – С. 64-74.
14. Кальна, Т. А. Прийоми фінансового аналізу: переваги та недоліки // Економічний аналіз. – 2015. – Том 15, № 2. – С. 13-17.
15. Літвінова, Л. Г., Ульяновченко, Н. В. Аналіз фінансового стану ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» // Вісник НТУ «ХПІ». – 2016. – № 43(1215). С. 51-54.
16. Лучко М. Р. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Лучко М. Р. , Жукевич С. М. , Фаріон А. І. – Тернопіль: ТНЕУ, – 2016. – 304 с.
17. Механізми вартісно-орієнтованого управління підприємством: звіт про НДР (заключний) / Кер. М.В. Костель. – Суми: СумДУ, 2015. – 84 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53419>.
18. Оцінка регіонального фінансового потенціалу стійкого розвитку економіки території: звіт про НДР (заключний) / Кер.: В.Г. Боронос. – Суми: СумДУ, 2012. – 77 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/32444>.

19. Петренко, В. С., Квасова, О. П. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства. // Міжнародний науковий журнал. – 2015. – №8. – С. 139-142.
20. Попович Д.В., Алимов О.С. Дослідження ефективності фінансово – господарської діяльності підприємств та засоби її підвищення у сучасних умовах //«Приазовський економічний вісник ». – 2018. – № 1. – С. 31-35.
21. Просторові аспекти управління фінансовим потенціалом промисловості регіону : звіт про НДР (заключний) / Кер. К.В. Ілляшенко. – Суми : СумДУ, 2014. – 39 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39517>.
22. Роль інноваційної діяльності у формуванні вартості промислових підприємств: звіт про НДР (заключний) / Кер. О.О. Захаркін. – Суми: СумДУ, 2016. – 114 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53293>. 35
23. Рух фінансового капіталу в умовах фінансової глобалізації: звіт про НДР (проміжний)/ Кер.: І. Д. Скляр. – Суми: СумДУ, 2012. – 43 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/34466>.
24. Сейсебаєва, Н. Г., Топчанюк, О. В. Методи аналізу і прогнозування банкрутства підприємств // «Молодой вчений». – 2016. – № 11(38). – С. 678-681.
25. Собчук С. М. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення // Студентський вісник НУВГП. – 2015. – №2(4). – С. 207-210.
26. Теоретико-методичні засади відповідального портфельного інвестування як інструменту фінансового забезпечення сталого розвитку економіки: звіт про НДР (проміжний) / кер. Д. В. Леус. – Суми: СумДУ, 2016. – 99 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/67799>.
27. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В.; Полтава : ПДАА, – 2016. – 430 с.

28. Формалізація сучасних тенденцій розвитку інвестиційного ринку України: звіт про НДР (заключний) / Кер.: І.М. Кобушко. – Суми: СумДУ, 2012. – 79 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/32453>.
29. Формування фінансового механізму стабілізації економіки України: звіт про НДР (заключний) / Кер. Н. А. Антонюк. - Суми : СумДУ, 2014. - 60 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39378>.
30. He, Shuquan (2018). Agricultural Trading System and Global Food Crisis. SocioEconomic Challenges, 4(2), 6-20. DOI: [http://doi.org/10.21272/sec.2\(4\).6-20.2018](http://doi.org/10.21272/sec.2(4).6-20.2018).
31. Hossain, J., Jahangir, N., Nur-Al-Ahad, Md. (2018). A Study on Female Entrepreneurs in Malaysia. Business Ethics and Leadership, 2(3), 67-73. DOI: [10.21272/bel.2\(3\).67-73.2018](http://doi.org/10.21272/bel.2(3).67-73.2018).
32. Hrytsenko, L., Petrushenko, M., Daher, K. (2017). The necessity of socioecological modification of two-tier economic model of secondary resources management in Ukraine. SocioEconomic Challenges, 1(1), 68-76. Doi: [10.21272/sec.2017.1-08](http://doi.org/10.21272/sec.2017.1-08).
33. Kafka, S. Mathematical Modelling Justification of Financial and Economic Parameters of Enterprises / S. Kafka, K. Bagatska, A. Sapiński [et al.] // International Journal of Engineering and Advanced Technology. – October 2019. – Vol. 9, Issue 1. – P. 6273-6277. – DOI: [10.35940/ijeat.A2149.109119](http://doi.org/10.35940/ijeat.A2149.109119).
34. Karintseva, O., Benetyte, R. (2018). Estimation of Efficiency of State Regulation in Economic Restructuring Based on the Environmental Factor. SocioEconomic Challenges, 2(1), 91-102. DOI: [10.21272/sec.2\(1\).91-102.2018](http://doi.org/10.21272/sec.2(1).91-102.2018).